

NATUURTOETS AANLEG NIEUW GEMAAL KLAAS ENGELBRECHTSPOLDER

Hoogheemraadschap van Delfland

10 JUNI 2016

Contactpersonen

H.B. BOUMAN
Adviseur

T +31 611562389
M +31 611562389
E Herman.Bouman@arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	4
1.1 Aanleiding en doel	4
1.2 Werkwijze toetsing	5
1.3 Juridisch kader: Flora- en faunawet	5
2 BESCHRIJVING PLANGEBIED EN INGREEP	6
2.1 Gebiedsbeschrijving	6
2.2 Ingreep	7
3 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	8
3.1 Algemeen	8
3.2 Beschermde soorten	8
3.2.1 Flora	8
3.2.2 Broedvogels	8
3.2.3 Grondgebonden zoogdieren	9
3.2.4 Vleermuizen	9
3.2.5 Vissen	9
3.2.6 Amfibieën, reptielen en ongewervelden	10
3.2.7 Samenvatting	10
4 CONCLUSIES	12
5 LITERATUURLIJST	13
BIJLAGE 1 FLORA- EN FAUNAWET	14
BIJLAGE 2 – FOTO-IMPRESSIE	19

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van het Hoogheemraadschap van Delfland (HHvD) heeft Arcadis een natuurtoets opgesteld voor de aanleg van een nieuw gemaal in de Klaas Engelbrechtspolder aan de Achtermolenbrug te Schipluiden. In de polder is een tekort aan reguliere bemalingscapaciteit. Daarnaast is aanvullende capaciteit voor het bemalen van de polder gewenst. In een schetsontwerp zijn twee alternatieven beschouwd, waarbij de keuze is gevallen op het tweede alternatief. Dit betreft het bouwen van een nieuw gemaal in het westen van de polder met een reguliere capaciteit van 24 m³/min en een reservecapaciteit van 18 m³/min. In de onderstaande figuren is de ligging ten opzichte van Schipluiden en een detail van het plangebied weergegeven. Het plangebied is op beide figuren rood omkaderd.

Figuur 1 Ligging plangebied ten opzichte van Schipluiden (rechts onderin zichtbaar)

Figuur 2 Ligging plangebied (rode kader)

Bij ruimtelijke ontwikkelingen en projecten dient rekening te worden gehouden met onder de Flora- en faunawet beschermde dieren en planten. Werkzaamheden die schadelijk zijn voor deze soorten zijn niet zonder meer toegestaan. Of effecten op deze soorten kunnen optreden, wordt in eerste instantie beoordeeld middels een verkennende toets, de zogenaamde quick scan of natuurtoets. Deze natuurtoets heeft tot doel de waarde van het plangebied voor beschermde soorten in beeld te brengen, en te voorzien in een eerste inschatting van mogelijke effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten. Op basis hiervan wordt de activiteit getoetst aan de Flora- en faunawet en wordt bepaald of er maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet te voorkomen.

Het plangebied ligt niet in of nabij de begrenzing van een beschermd natuurgebied (Natura 2000) en valt buiten het Natuurnetwerk Nederland (voorheen de EHS). Het project wordt daarom alleen aan de Flora- en faunawet (Ffwet) getoetst.

1.2 Werkwijze toetsing

Om de werkzaamheden voor de aanleg van het gemaal te toetsen, is in eerste instantie een literatuuronderzoek uitgevoerd. Hiervoor zijn verschillende verspreidingsatlassen, websites en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB) geraadpleegd. Vervolgens is op 18 februari 2016 een veldbezoek gebracht. Het veldbezoek omvat een habitatgeschiktheidsbeoordeling, waarbij op basis van de aangetroffen biotopen is beoordeeld of het voorkomen van beschermde soorten aannemelijk is. Uiteraard zijn beschermde soorten die tijdens het veldbezoek zijn waargenomen, genoteerd. Op deze manier wordt duidelijk met welke beschermde natuurwaarden rekening moet worden gehouden in de toetsing. Bij de toetsing van de werkzaamheden wordt bepaald of er beschermde natuurwaarden worden geschaad en daarmee een overtreding van de Ffwet vormen. Mitigerende maatregelen (planning, uitvoeringswijze, fasering) kunnen mogelijk een overtreding voorkomen. In de toetsing wordt, indien nodig, een voorstel tot mitigatie gedaan om een overtreding te voorkomen. Wanneer de effecten niet of onvoldoende kunnen worden gemitigeerd om een overtreding te voorkomen, blijft een ontheffingsaanvraag over. In de toetsing wordt duidelijk of er sprake is van een overtreding waarvoor een ontheffingsprocedure Ffwet moet worden doorlopen.

1.3 Juridisch kader: Flora- en faunawet

De Ffwet regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. Hierbij staat het behoud van de gunstige staat van instandhouding van soorten centraal. Het soortenbeschermingsdeel van de Vogel- en Habitatrichtlijn is in de wet opgenomen.

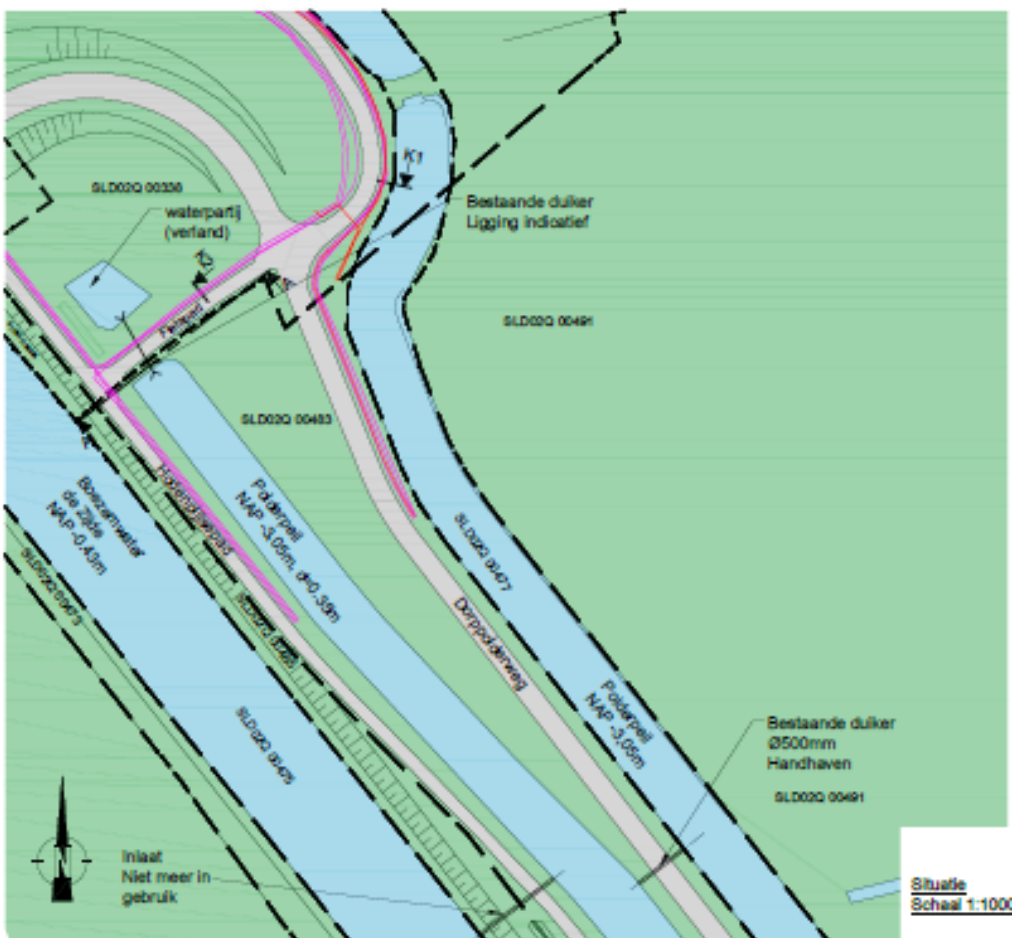
De Ffwet kent een zorgplicht die voor alle dieren geldt. Dit houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor diersoorten. Naast de zorgplicht kent de wet een aantal verbodsbepalingen die ervoor moeten zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De wet kent een aantal tabellen en categorieën met plant- en diersoorten waarvoor een bepaald beschermingsregime geldt (tabel 1 t/m 3 en vogels). Het is verboden planten te plukken, dieren te doden, te vangen of te verstoren die onder de wet vallen.

Het uitgangspunt van de wet is het 'Nee, tenzij'-principe. Dit betekent dat alles wat schadelijk is voor bedreigde soorten verboden is. Op dit verbod kan onder bepaalde voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken via een ontheffing of vrijstelling. Met het gewijzigde Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (2005) is het beschermingsregime versoepeld. Voor de uitvoer van werkzaamheden in het kader van regulier beheer, gebruik en onderhoud en bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor algemeen beschermde dier- en plantensoorten (tabel 1) een vrijstelling. In Bijlage 1 is een nadere toelichting van de Ffwet opgenomen.

2 BESCHRIJVING PLANGEBIED EN INGREEP

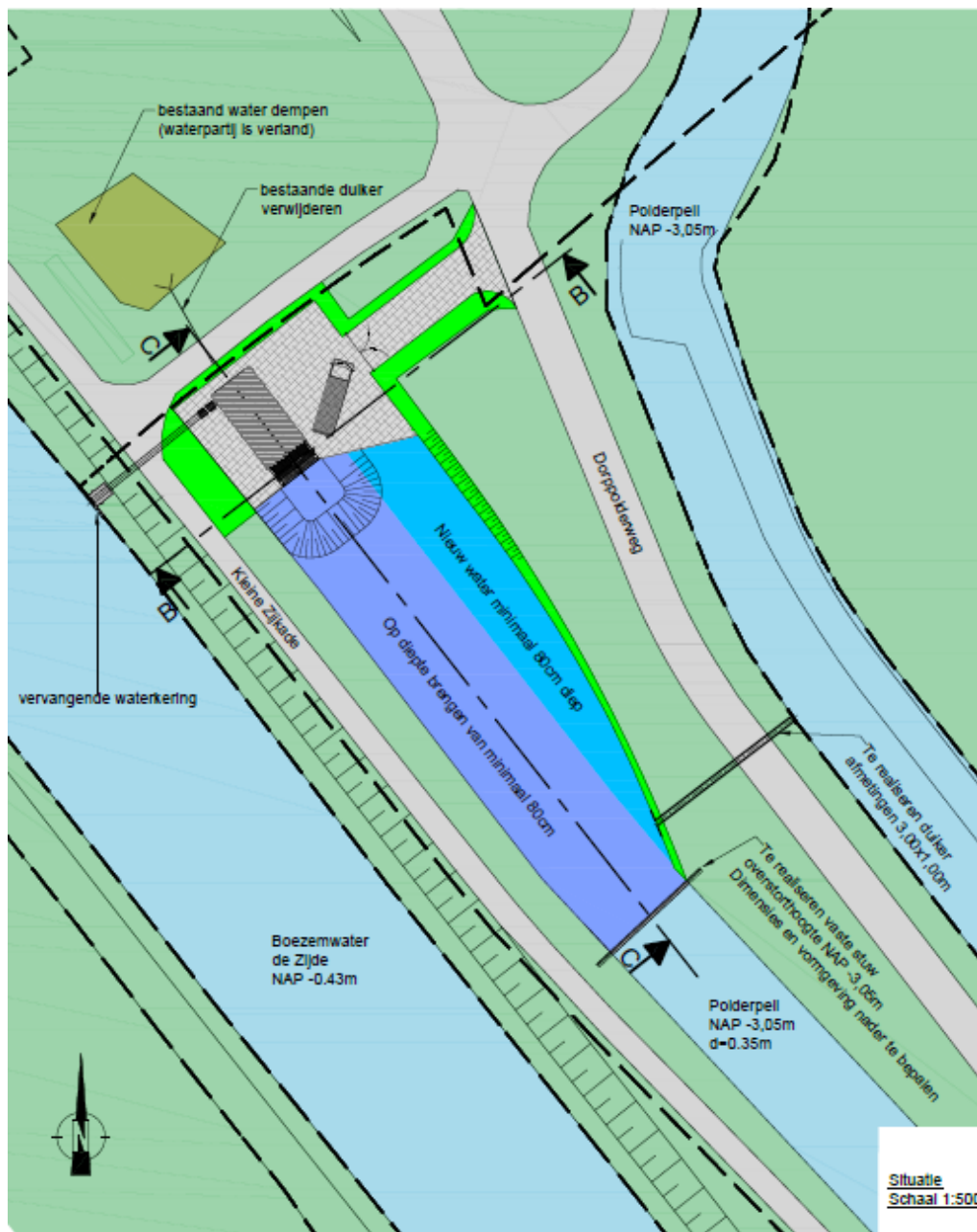
2.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt ten zuiden van de Achtermolenbrug in de gemeente Midden Delfland in de Provincie Zuid-Holland. Tussen de Dorppolderweg en het boezemwater De Zijde ligt een watergang die eindigt bij een fietspad. Deze relatief ondiepe watergang is ongeveer zeven meter breed. De oevers zijn met hout beschoeid en het droge deel van het talud heeft een flauwe helling. De taluds zijn voornamelijk met algemene grassoorten begroeid. Tussen de brug en de watergang ligt een stuk jong wilgenhakhout met aangrenzend een rietveldje. Dit rietveldje heeft een oppervlakte van circa 100 vierkante meter en bestaat uit verland water. Naast riet staan hier algemene plantensoorten en zijn er geen indicatoren voor tabel 2 of 3 soorten aangetroffen. In figuren 3 en 4 is de huidige – en toekomstige situatie weergegeven. In bijlage 2 zijn enkele foto's van het plangebied opgenomen.

Figuur 3 Huidige situatie

Figuur 4 Nieuwe situatie

2.2 Ingreep

De ingreep bestaat uit het plaatsen van een visvriendelijk gemaal met een capaciteit van maximaal 45 m³/min. In figuur 4 is de ligging van het nieuwe gemaal weergegeven. De bestaande watergang wordt verbreed tot ongeveer 8 meter en minimaal 80 centimeter minus wateroppervlakte verdiept. Er wordt een duiker aangelegd die in verbinding staat met de te bemalen polder. Er wordt een persleiding aangelegd voor de afvoer van het water op het boezemwater. In de te verbreden watergang wordt op circa 50 meter afstand van het nieuwe gemaal een vast stuw geplaatst. Een deel van de watergang ter hoogte van de inlaat van het gemaal wordt verdiept tot ongeveer een meter minus wateroppervlakte. Dit deel van de inlaat wordt gemaakt van erosiebestendig materiaal. Aan de boezemwaterzijde wordt in verband met de aansluiting van het gemaal een stuk waterkering vervangen.

3 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

3.1 Algemeen

Op 18 februari 2016 is een bezoek aan het plangebied gebracht met als doel een habitatcheck voor de verwachte beschermde soorten uit te voeren. De resultaten hiervan zijn gebruikt voor de toetsing. De aanleg van het gemaal, de verbreding van de watergang, vervanging van de waterkering en de vervanging van de duiker kunnen mogelijk een effect veroorzaken op een of meerdere beschermde soorten.

Effecten op beschermde soorten die kunnen optreden betreffen:

- aantasting van het oppervlakte leefgebied (blijvend);
- afname van het oppervlakte van het leefgebied (blijvend);
- tijdelijke verstoring van het leefgebied als gevolg van toename verlichting, menselijke activiteit en ontgravingen.

3.2 Beschermde soorten

In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de beschermde soorten die in het plangebied en directe omgeving voorkomen of kunnen worden verwacht. Hierbij wordt vooral ingegaan op soorten van tabel 2 en 3 van de Ffwet en broedvogels. Voor deze licht en strikt beschermde soorten is voor ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig als verbodsbepalingen van de wet worden overtreden, terwijl voor soorten van tabel 1 een algemene vrijstelling geldt.

3.2.1 Flora

Op basis van de verspreidingsgegevens van Floron en de NDFF kan de rietorchis in de omgeving van het plangebied voorkomen. Dit betreft een waarneming ruim buiten de projectgrens waardoor effecten op deze soort worden uitgesloten. Er komen alleen algemene plantensoorten voor en er zijn geen geschikte biotopen of begeleidende soorten voor beschermde soorten aangetroffen. De aanwezigheid van strikt beschermde flora in het plangebied en effecten hierop worden uitgesloten.

3.2.2 Broedvogels

Op basis van de verspreidingsgegevens van SOVON en de NDFF kunnen de volgende soorten waarvan het nest jaarrond beschermd is in de omgeving van het plangebied voorkomen: huismus, gierzwaluw, steenuil, kerkuil, ransuil, sperwer, havik, buizerd en ooievaar. Er zijn echter tijdens het veldbezoek geen geschikte bomen of gebouwen voor jaarrond beschermde soorten aangetroffen waardoor effecten hierop worden uitgesloten. Het plangebied kan onderdeel zijn van een foerageergebied van een of meerdere jaarrond beschermde soorten. Echter zijn er voldoende alternatieven aanwezig waardoor dit effect verwaarloosbaar is. Algemene broedvogels kunnen vanwege de aanwezigheid van water, riet en wilgenhakhout niet worden uitgesloten. Algemene broedvogels zijn tijdens het broeden (broedseizoen is indicatief van 15 maart tot en met 15 augustus) beschermd. Om effecten op broedvogels te voorkomen, dient het werk buiten het broedseizoen worden uitgevoerd. Als er tijdens het broedseizoen gewerkt wordt, dient de locatie broedvogelvrij worden gehouden. Dit wordt meestal onder begeleiding van een ecologisch adviesbureau gedaan en dient voorafgaand aan het broedseizoen te worden gestart.

3.2.3 Grondgebonden zoogdieren

Op basis van de verspreidingsgegevens van de Zoogdierverseniging en de NDFF komen er geen beschermde zoogdiersoorten in de omgeving van het plangebied voor. Door de afwezigheid van beschermde zoogdiersoorten worden effecten uitgesloten.

3.2.4 Vleermuizen

Op basis van de verspreidingsgegevens van de Zoogdierverseniging en de NDFF kunnen de volgende soorten in de omgeving van het plangebied voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, gewone grootvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Door het ontbreken van geschikte bomen of gebouwen worden vaste verblijfplaatsen in het plangebied uitgesloten. Het plangebied biedt beperkte mogelijkheden om te foerageren of als vliegroute. Effecten veroorzaakt door het voornemen tasten beide functies niet aan. Effecten op vleermuizen worden daarom uitgesloten. Alleen dient rekening te worden gehouden met de toename van verlichting in het plangebied. Uitstraling van licht naar de watergang moet worden voorkomen. Dit geldt met name voor het boezemwater en in de actieve periode van vleermuizen (vanaf maart tot en met november). Tijdelijke effecten worden uitgesloten mits er geen (bouw)verlichting op het wateroppervlakte schijnt.

3.2.5 Vissen

Op basis van de verspreidingsgegevens van RAVON en de NDFF kunnen de volgende soorten in de omgeving van het plangebied voorkomen: rivierdonderpad, kleine modderkruiper (tabel 2) en bittervoorn (tabel 3). De laatste twee zijn recent tijdens vissenonderzoek met zekerheid vastgesteld (NDFF). De rivierdonderpad is tijdens het onderzoek niet aangetroffen en wordt daarom uitgesloten. De werkzaamheden (verbreding, verdieping en verkleinen leefgebied) tasten het leefgebied van beide soorten aan. Ondanks dat het een klein water oppervlakte betreft dat permanent wordt aangetast, is er sprake van aantasting van het leefgebied van de kleine modderkruiper en bittervoorn. Dat veroorzaakt een overtreding van de Ffwet. Voor de kleine modderkruiper (tabel 2 soort) kan worden volstaan met het werken conform de gedragscode Unie van Waterschappen. Voor dit bittervoorn ligt dat anders, dit is namelijk een tabel 3 soort. Om de aanleg van het gemaal uit te kunnen voeren, dient een ontheffingsprocedure Ffwet te worden opgestart. Hiervoor wordt een mitigatieplan opgesteld en zo nodig ingediend bij het bevoegd gezag (keuze opdrachtgever, juridische zekerheid vs pragmatische uitvoerbaarheid). Middels een mitigatieplan wordt uitgewerkt hoe er tijdens de uitvoering rekening wordt gehouden met de kleine modderkruiper en bittervoorn. Wanneer er bijvoorbeeld wordt gewerkt met een bouwkuij dienen beschermde vissen vooraf te worden afgevisst en verplaatst buiten het werkgebied. Eventuele zoetwatermosselen dienen ook te worden overgeplaatst naar het aangrenzende water. Deze werkzaamheden dienen door een ter zake kundige (ecoloog) worden begeleid. Naast strikt beschermde vissen kan de ontgraving van de oevers of duiker ook van invloed zijn op algemene vissoorten. Door buiten de voortplantingsperiode (maart tot en met augustus) van vissen te werken en vanaf een zijde te werken kunnen vissen wegzwemmen van de ontgravingswerkzaamheden en wordt rekening gehouden met de zorgplicht. Effecten bestaan uit een tijdelijke aantasting (vertroebeling) van het leefgebied. Zolang de vissen niet opgesloten raken in het water is het effect verwaarloosbaar.

De periode van uitvoering van de bouw van het gemaal kan nog van invloed zijn op deze toetsing. Per januari 2017 zijn deze vissoorten niet langer strikt beschermd en kunnen de werkzaamheden zonder ontheffing worden uitgevoerd. Uiteraard blijft de zorgplicht van toepassing en is het afvissen bijvoorbeeld nog steeds nodig.

3.2.6 Amfibieën, reptielen en ongewervelden

Op basis van de verspreidingsgegevens van RAVON, EIS, Vlinderstichting en NDFF blijkt dat in de omgeving van het plangebied geen strikt beschermde soorten amfibieën, reptielen en ongewervelden voorkomen. Effecten op strikt beschermde amfibieën, reptielen en ongewervelden worden uitgesloten.

3.2.7 Samenvatting

In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de strikt beschermde soorten die mogelijk door het voornemen worden aangetast.

Tabel 1: Mogelijke overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet

Soort (beschermingscategorie)	Art. 8	Art. 9	Art. 10	Art. 11	Art. 12
Flora (tabel2): geen	-	-	-	-	-
Broedvogels jaarrond: geen	-	-	-	-	-
Broedvogels broedseizoen: algemene broedvogels	-	-	-	X	-
Grondgebonden zoogdieren (tabel 2 en 3): geen	-	-	-	-	-
Vleermuizen (tabel 3): gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis	-	-	-	-	-
Vissen (tabel 2 en 3): kleine modderkruiper en bittervoorn	-	-	-	X	-
Amfibieën, reptielen en ongewervelden: geen	-	-	-	-	-

VERKLARING VERBODSBEPALINGEN: - = niet van toepassing

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Voor algemeen voorkomende soorten van Tabel 1 geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Mogelijke effecten op enkele exemplaren heeft geen invloed op de populatie. Er hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd voor algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren en amfibieën. Er dient echter wel rekening te worden gehouden met de zorgplicht (zie bijlage 1, Zorgplicht).

Voor soorten van Tabel 2 hoeft bij ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing aangevraagd te worden wanneer gebruik wordt gemaakt van een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode. Dit heeft betrekking op de kleine modderkruiper.

Voor de Tabel 3-soorten dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen om effecten als gevolg van de werkzaamheden te beperken en te voorkomen. Voorafgaand aan het nemen van mitigerende maatregelen dient soortgericht onderzoek uitgevoerd te worden op de aan- of afwezigheid vast te stellen.

Indien de aanwezigheid is vastgesteld en de effecten niet geheel kunnen worden voorkomen, dient een ontheffing te worden aangevraagd waarin de mitigerende maatregelen aan bod komen.

Voor het verstoren van algemene broedende vogels is geen ontheffing mogelijk, mitigerende maatregelen zijn verplicht. Voer de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit om effecten op broedvogels uit te sluiten. Het broedseizoen loopt ongeveer van 15 maart tot 15 augustus, maar kan afhankelijk van weersomstandigheden verschuiven.

4 CONCLUSIES

In opdracht van het Hoogheemraadschap van Delfland (HHvD) heeft Arcadis een natuurtoets opgesteld voor de aanleg van een nieuw gemaal in de Klaas Engelbrechtspolder aan de Achtermolenbrug te Schipluiden. Het plangebied ligt buiten de begrenzing van een beschermd natuurgebieden (Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland; NNN). Het project is daarom alleen aan de Flora- en faunawet (Ffwet) getoetst.

Op basis van de uitgevoerde natuurtoets wordt het volgende geconcludeerd.

Door de aanleg van het gemaal wordt/worden:

- het leefgebied van de kleine modderkruiper en bittervoorn aangetast. Dit veroorzaakt een overtreding van de Flora- en faunawet waarvoor mitigatie benodigd is en een ontheffingsprocedure Ffwet moet worden gevolgd. Opgemerkt wordt: naar verwachting zijn beide vissoorten onder de nieuwe natuurwet (waarschijnlijk per januari 2017 van kracht) niet langer strikt beschermd waardoor een ontheffingsprocedure misschien niet meer nodig is. Zorgplicht blijft in elk geval van kracht;
- strikt beschermde flora, jaarrond beschermde nesten broedvogels, grondgebonden zoogdieren, vleermuizen, reptielen, amfibieën, ongewervelden niet aangetast;
- het leefgebied van vleermuizen niet aangetast mits er in de tijdelijke maar ook in de permanente situatie geen toename van verlichting op het wateroppervlakte is;
- mogelijk algemene broedvogels verstoord. Er dient daarom rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Voor broedvogels betekent dat er buiten het broedseizoen (15 maart t/m 15 augustus) gewerkt dient te worden. Eventueel tijdens het broedseizoen werken kan, wanneer de werkzaamheden voor het broedseizoen zijn opgestart er nog geen vogels in het projectgebied broeden. Het projectgebied moet vooraf ongeschikt worden gemaakt voor broedvogels. Door de bomen en struiken buiten het broedseizoen te kappen en het snoei- en kapafval te verwijderen wordt het projectgebied ongeschikt gemaakt. In de directe omgeving zijn voldoende alternatieven voor broedvogels aanwezig;
- mogelijk ook algemene soorten aangetast. Doordat de zorgplicht van kracht is dient hiermee rekening worden gehouden. Dat betekent dat er tijdens de uitvoering voldoende zorg dient te zijn voor flora en fauna en dat er niet onnodig exemplaren worden beschadigd of gedood wanneer dit makkelijk is te voorkomen. Dit kan door het uitwerken van een ecologisch werkprotocol.

5 LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C., Thissen, J.B.M.
Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht, 1992

Floron Verspreidingsatlas Planten, www.verspreidingsatlas.nl

NDFP

RAVON, www.ravon.nl

Stichting EIS, verspreiding ongewervelden

Vlinderstichting, verspreiding libellen, vlinders

Zoogdiervereniging www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGE 1 FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet (2002) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 en 2013 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, op basis van hun intrinsieke waarde. In artikel 2 van de Ffwet staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. Deze algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende diersoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet.

De Algemene Zorgplicht is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA - EN FAUNAWET (ARTIKELEN 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet zonder juiste ontheffing of het nemen van mitigerende maatregelen kan leiden tot handhaving van de AID of DLG. Zij kunnen proces-verbaal opmaken en het werk stilleggen. Overtredingen van de Flora- en faunawet worden beschouwd als 'economisch delict' en kunnen als zodanig ook beboet worden.

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van EZ goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister van EZ ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels die hier niet genoemd worden omdat ze niet van belang zijn.

Tabel 1 – Algemene soorten

Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10.

Tabel 2 – overige soorten

Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10.

Tabel 3 – Soorten van bijlage 1 van de AMvB

Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij:
  - dwingende reden van groot openbaar belang;
  - ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin van de beschermde soort);
  - andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling: bescherming van flora en fauna, veiligheid van luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade of overlast en bestendig gebruik.

Tabel 3 – soorten op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn

Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij:
  - dwingende reden van groot openbaar belang¹;
  - andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling: bescherming van flora en fauna, veiligheid van luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn.

De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing is;
- er tevens sprake is van één van de volgende belangen:
  - Bescherming van flora en fauna.
  - Veiligheid van luchtverkeer.
  - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Door het ministerie kan een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Een dergelijke goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag. Inzake het behoud van verblijfplaatsen wordt de beschikking alleen afgegeven indien de functionaliteit van verblijfplaatsen niet in het geding is én als deze niet worden verstoord (art. 11).

Voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen kan slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan wordt aan het bovenstaande criteria. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel.

---

¹ Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang “ruimtelijke ontwikkeling en inrichting”. Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is.

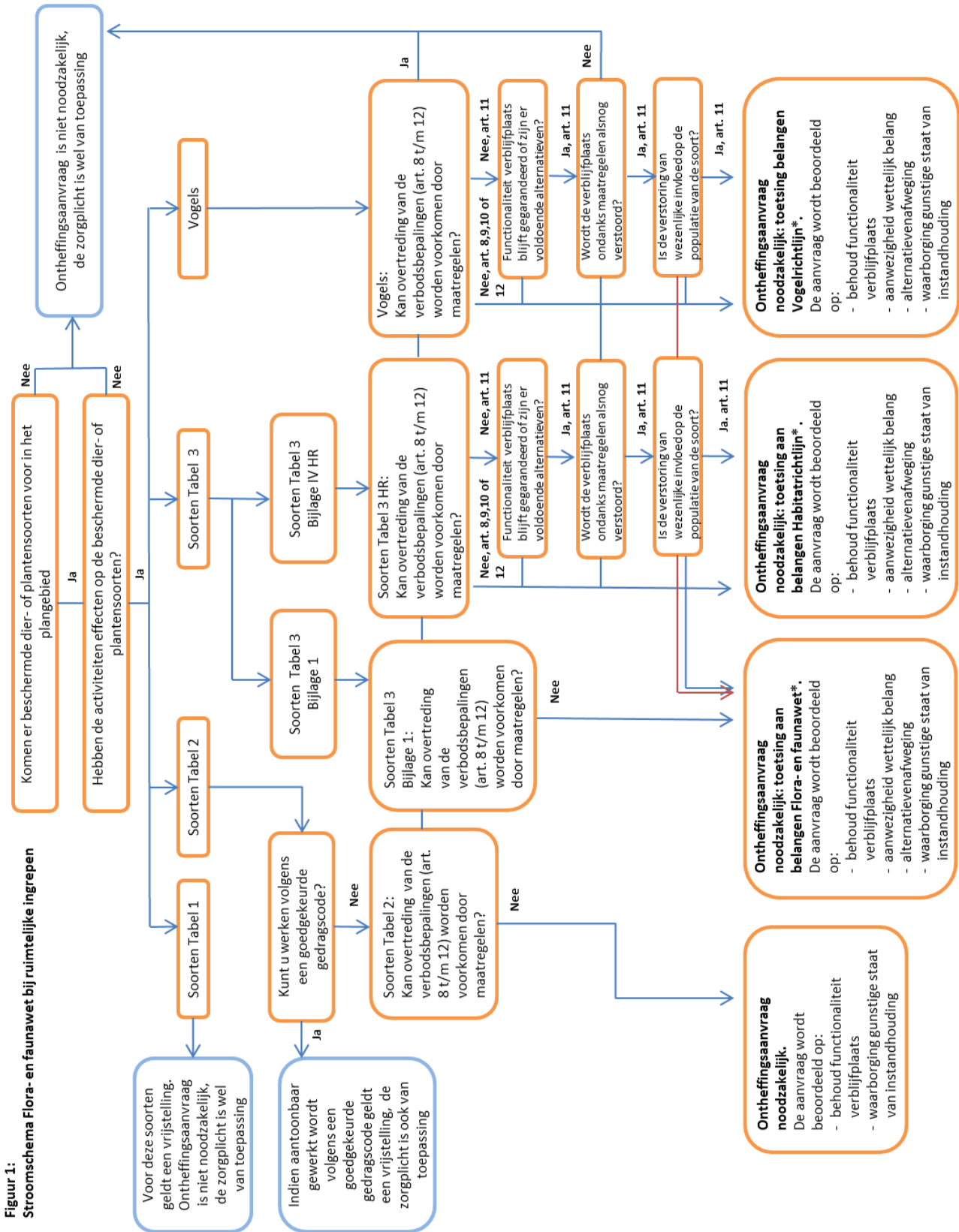
Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Tabel 2: Categorieën broedvogels

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck². Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheden) van negatieve effecten.

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Op de volgende pagina is een stroomschema opgenomen met de stappen die moeten worden doorlopen indien beschermde inheemse soorten aanwezig zijn.

² Een deskundige dient vast te stellen of er in de omgeving voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden.

BIJLAGE 2 – FOTO-IMPRESSIE

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 4205
3006 AE Rotterdam
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com

Projectnummer: C03071.000121.0100

Onze referentie: 078907110 B